

Onderwerp: Plaatsing monument of kunstwerk ter gelegenheid van 65 jaar gastarbeiders in Nederland

Besluit:

De gemeenteraad van Gouda, bijeen in de vergadering van [datum invullen], gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders, besluit:

Het college van burgemeester en wethouders de opdracht te geven om:

1. Binnen de toegekende budgetten een voorstel uit te werken voor de aanwijzing van een prominente locatie in de openbare ruimte. Waarbij in het kader van het 65-jarig bestaan van de gastarbeider (Nieuwe Nederlanders) in 2026 een monument of kunstwerk wordt geplaatst,
2. Dit voorstel uit te werken in overleg met de relevante partners. Waarbij recht wordt gedaan aan de specifieke Goudse context. En waarbij tevens de mogelijkheden voor (externe) financiering worden verkend.
3. Dit voorstel ter besluitvorming aan te bieden aan de gemeenteraad in 2025.

Aldus besloten in de openbare vergadering van de gemeenteraad van Gouda op [datum invullen].

De griffier,

De voorzitter,

Wettelijke grondslag

Conform artikel 147a, lid 1 van de Gemeentewet heeft een raadslid het recht een voorstel ter behandeling in de raad in te dienen.

Toelichting – initiatiefvoorstel

1. Achtergrond en aanleiding

In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw heeft Gouda een groot aantal arbeidsmigranten ontvangen. Deze gastarbeiders hebben een belangrijke rol gespeeld in Gouda. Hun inzet en doorzettingsvermogen hebben niet alleen bijgedragen aan de economische ontwikkeling, maar ook aan de culturele-, religieuze-, sociaalmaatschappelijke diversiteit in Gouda.

De komst van de gastarbeiders in Nederland vloeide voort uit een verdrag tussen Nederland en Turkije (1964) voor het werven van arbeidskrachten, gevolgd door het verdrag in 1969 met Marokko. Op 22 juni 2020 werd de komst van de gastarbeiders als een nieuw venster toegevoegd aan de herijkte Canon van Nederland¹. Steeds meer Nederlanders die zich betrokken voelen bij deze gastarbeiders willen meer weten over hun rol en de impact die gastarbeid op de Nederlandse samenleving heeft gehad.

Vanaf het midden van de jaren zestig ontving Gouda vooral Marokkaanse gastarbeiders, naast een veel kleiner aantal Turkse, Italiaanse en (voormalig-)Joegoslavische migranten. Eerder onderzoek naar gastarbeiders heeft aangetoond dat Gouda in vergelijking met andere Nederlandse gemeenten een opvallend groot aantal Marokkaanse gastarbeiders verwelkomde². Deze geschiedenis leeft ook sterk door in het heden. Gouda heeft in verhouding tot het inwoneraantal het grootste percentage Nederlanders met Marokkaanse achtergrond van alle gemeenten in Nederland: 1 op 10 Goudenaars heeft Marokkaanse wortels.

De laatste jaren krijgt deze Goudse migratiegeschiedenis meer lokale en landelijke aandacht. Tijdens het eeuwfeest Gouda 750 (2022) was er, weliswaar in beperkte mate, aandacht voor de rol van Marokkaanse gastarbeiders: Abdellah Laaguili was een van de Goudse Giganten. De drukbezochte tentoonstelling *Bnadem – Nieuwe Grond* (2023-2024) in Museum Gouda over het leven van de eerste generatie Marokkaanse Goudenaars heeft indruk gemaakt op inwoners.

Op landelijke televisie, tot slot, leverden maar liefst twee Goudenaars, Laaguili en Mohamed Amdaouech een belangrijke bijdrage aan het televisieprogramma *Mocronado's* over de zware eerste jaren van Marokkaanse gastarbeiders in het Nederland van de jaren zestig.

Deze toenemende aandacht voor de rol van gastarbeiders heeft echter in Gouda onvoldoende geleid tot een duurzame en diepgaande erkenning van deze geschiedenis als vast onderdeel van het Goudse stadsverhaal zoals deze verteld en getoond wordt in de publieke ruimte en in de brede herinneringscultuur van de Goudenaars. Dit initiatiefvoorstel “Vergeten Helden van Gouda: De bijdrage van gastarbeiders aan Gouda” wil aanzetten tot een bredere bekendmaking en erkenning van de rol van gastarbeiders aan Gouda en onderbouwt dit voorstel aan de hand van de volgende drie argumenten.

¹ <https://www.canonvannederland.nl>

² Ineke van der Valk, *Harde werkers. Migranten van het eerste uur langs Rijn en Lek – 1945-1985* (Walburg Pers 2009)

Argumenten

Argument 1 – Sociaaleconomische bijdrage

Gastarbeiders werden naar Nederland gehaald om te werken, voornamelijk in sectoren waarvoor werkgevers moeilijk Nederlandse arbeidskrachten konden vinden, vaak vanwege de fysiek zware en vuile aard van het werk. Gastarbeiders hebben ongetwijfeld bijgedragen aan de Goudse economie. De directe betrokkenheid van bedrijven, zoals vleeswarenbedrijf Compaxo, bij het huisvesten van gastarbeiders benadrukt het belang van hun arbeidskracht voor de lokale industrieën. De oprichting van pensions en het in gebruik nemen van bestaande gebouwen door werkgevers, zoals in het geval van Compaxo, toont aan dat de stad zich aanpaste aan de behoeften van de groeiende populatie gastarbeiders en vaak snel handelde om hen onderdak te bieden. Tussen 1960 en 1973 hadden maar liefst 38 Goudse bedrijven³ en instellingen gastarbeiders in dienst. Het ging hier om bekende en grote bedrijven zoals Compaxo, de Stearine Kaarsenfabriek, kaashandel de Producent, Melkcentrale Gouda, Nederhorst, maar ook kleine typisch Goudse industrieën zoals de aardewerkbedrijfjes 'De Gebroeders' en Zenith, stroopwafelbakkerijen en de Zeepfabriek Gouda. Hiernaast hadden ook zieken- en bejaardentehuizen talrijke gastarbeiders – mannen en vrouwen – in dienst.

Argument 2 – Sociaal-culturele invloed

De aanwezigheid van Marokkaanse gastarbeiders bracht verschillende culturen samen, wat heeft bijgedragen aan een bredere culturele diversiteit in Gouda. Ondanks de uitdagingen in de vaak slecht onderhouden pensions vonden er interacties plaats tussen de Marokkaanse gastarbeiders en de lokale bevolking die mogelijkheden creëerden voor culturele uitwisseling en begrip. Zij ontmoetten elkaar bijvoorbeeld in buurtwinkels, op het voetbalveld, op school, in de buurthuizen, in restaurants, tijdens muziekoptredens, en in het huwelijk. Ook Marokkaanse vrouwen, als partners via gezinshereniging, speelden een cruciale rol in deze uitwisselingen. Hun impact op het gezin, op de Marokkaanse gemeenschappen in brede zin en op de blijvende culturele verrijking van Gouda verdient eveneens erkenning binnen het bredere stadsverhaal.

Gastarbeiders in Gouda waren dan ook meer dan alleen werknemers; ze waren als individuen en als gemeenschap actief betrokken bij diverse aspecten van het Goudse leven. Hun participatie in uiteenlopende sociaal-culturele en politieke activiteiten, evenals hun strijd tegen onrecht, illustreert de diepgaande impact die ze hadden op Gouda.

In 1976 vroeg bijvoorbeeld een Marokkaanse actiegroep het gemeentebestuur aandacht voor de huisvestingsproblemen⁴. Toen een antwoord uitbleef, stuurden ze een videoband (een korte film over de erbarmelijke woonomstandigheden) met een begeleidende brief naar het college van B&W. De *Goudsche Courant* bestempelde dit als een unieke gebeurtenis in de geschiedenis van de Goudse vroedschap.

Met de tijd vervaagt echter deze geschiedenis van Goudse gastarbeiders en hun bijdrage. De eerste generatie gastarbeiders heeft een gezegende leeftijd bereikt, of is helaas al overleden. Het is zaak om dit gedeelde Goudse verleden te bewaren voor de huidige en toekomstige generaties.

³ Paul Abels, 'Dromen en daden van Goudse gastarbeiders uit Marokko', *Tidinge* 3 (2015) 110. <https://www.diegoude.nl/wp-content/uploads/2020/06/Dromen-en-daden-van-Goudse-gastarbeiders-uit-Marokko-2015-3.pdf>

⁴ Nico Habermehl, 'Gastarbeiderspensions in Gouda (1965-1990). Pakhuizen vol Marokkanen en Turken', *Tidinge* 4 (2009) 155. <https://www.diegoude.nl/wp-content/uploads/2016/01/Gastarbeiderspensions-in-Gouda-2009-4.pdf>

Migratie is van essentieel belang geweest voor de dynamiek en diversiteit van Gouda, waardoor de stad zich kon ontwikkelen tot wat het vandaag is. Door de eeuwen heen hebben nieuwkomers niet alleen hun culturele eigenheid toegevoegd aan het Goudse weefsel, maar hebben zij ook actief bijgedragen aan de economie, de samenleving en het culturele erfgoed. Deze voortdurende stroom van mensen heeft Gouda gevormd tot een stad waar verschillende achtergronden samenkomen en waar de kracht van diversiteit een cruciale rol speelt in het karakter en de identiteit van de stad. De Goudse gastarbeiders maken hier een essentieel onderdeel van uit.

Argument 3 – Erkenning

Een eerbetoon aan de gastarbeidersgemeenschappen in Gouda, verwezenlijkt door middel van een monument, gaat verder dan een tastbare erkenning van hun waardevolle bijdragen. Het vormt een blijvend symbool dat jongere generaties verbindt met een geschiedenis van veerkracht in onze stad. Dit monument/eerbetoon is niet alleen een eerbetoon, maar dient ook als herinnering voor toekomstige generaties (herdenken). Het roept begrip op van de historische betrokkenheid van gastarbeiders bij de opbouw van onze stad en wekt medeleven op voor hun verhaal en nalatenschap.

2. Draagvlak

De fracties hebben duidelijk signalen uit de samenleving ontvangen dat er een behoorlijke behoefte is aan diversiteit aan kunst in de openbare ruimte. Deze behoefte sluit aan op de commissievergadering over kunst in de openbare ruimte en de landelijke trend waarin gemeenten kunst in de openbare ruimte versterken. Ondersteuningsverklaringen van de volgende partners:

1. Bibliotheek Gouda
2. De Goudse Schouwburg
3. Museum Gouda
4. Cultuurhuis Garensponnerij
5. Compaxo
6. Moskee Nour
7. Moskee El Fath
8. Moskee Assalam
9. Meneer Laaguili
10. Streekarchief Midden-Holland

3. Aanpak en betekenis

Het creëren van begrip en een bredere aandacht voor de migratiegeschiedenis van Gouda, met een specifieke focus op de significante bijdrage van Marokkaanse gastarbeiders aan het gedeelde verhaal van onze stad. Het doel is om de rijke geschiedenis van gastarbeiders in Gouda te belichten en de aandacht te vergroten op de volgende manieren.

Monument of kunst in de openbare ruimte:

- Verkennen (i.o.m. partners) of en hoe we een fysieke plek in Gouda kunnen creëren die ruimte biedt aan het verleden, heden en de toekomst van gastarbeiders, en hun blijvende impact op de stad. Dit kan bijvoorbeeld resulteren in een monument of kunst in de openbare ruimte, misschien in het kader van een speciale viering zoals het 65-jarig bestaan van de gastarbeider (Nieuwe Nederlanders) in 2025. Hierbij dient ook (externe) financiering overwogen te worden en dienen diverse gemeenschappen in Gouda betrokken worden. Het is van belang om een dergelijk monument zo Gouds mogelijk te maken, omdat landelijk gezien weinig monumenten er al zijn of gaan komen voor deze doelgroep. De stad Rotterdam beschikt sinds 2013 over een standbeeld voor de gastarbeider. In Utrecht wordt een monument op dit moment vervaardigd. Gouda is bij uitstek – historisch en actueel gezien – geschikt om de rol van gastarbeiders te erkennen.

In de raadsmemo Waardemeting beeldende kunst in de openbare ruimte van maart 2024 is beschreven dat van de 142 kunstwerken gemaakt zijn door 24 vrouwelijke kunstenaars. Bovendien zijn er slechts enkele kunstenaars met een cultureel diverse achtergrond. De huidige collectie vormt geen representatieve afspiegeling van de Goudse samenleving.

Uitvoering:

- Te komen tot een voorstel dat bovenstaande concreet maakt en rekening houdt met de Goudse context en behoeften.

Proces:

Conform artikel 36 kunnen raadsleden initiatiefvoorstellen schriftelijk indienen via de griffier bij de agendacommissie. Na indiening bij de agendacommissie:

- a) stelt deze het college zo spoedig mogelijk in kennis van het voorstel waarbij het college een termijn van zeven dagen heeft om aan te geven of het gebruik wil maken van de mogelijkheid tot het geven van wensen en bedenkingen.
- b) heeft het college vervolgens een termijn van in totaal 21 dagen om eventuele wensen en bedenkingen schriftelijk kenbaar te maken via de griffier aan de agendacommissie.
- c) de initiatiefnemer geeft in het geval van wensen en bedenkingen vervolgens binnen een termijn van 21 dagen via de griffier bij de agendacommissie aan of hij/zij het voorstel ongewijzigd voortzet, het voorstel gewijzigd zal indienen of het voorstel intrekt.
- d) het college is belast met de uitvoering van een raadsbesluit en vanuit die bevoegdheid informeren zij op de gebruikelijke wijze nadat de raad een besluit genomen heeft over dit initiatiefvoorstel.

De agendacommissie plaatst op verzoek van initiatiefnemer het voorstel op de agenda van de eerstvolgende mogelijke raadsvergadering.

Ingediend door:

GROENLINKS
GOUDA

Redouan Allaoui

Ahmed El Haddaoui

Rachid Karkache

Rüstem Çetin